

A francia forradalom – belülről

*Edna Hindie Lemay – Alison Patrick:
Revolutionaries at work. The Constituent
Assembly 1789-1791.*

Voltaire Foundation, Oxford, 1996.

144 old.

„Franciaország számos részletében még ma is az, amivé 1789-ben tették” – írja a szerzők egyike (58. o.). Kik voltak azok a politikában alapvetően járatlan franciák, akik mindezt véghezvitték? Milyen indítékok vezérelték őket? Hogyan viszonyultak egymáshoz, miként viselték el egymást? Ezek azok a központi kérdések, amelyekre a szerzők választ kerestek.

E könyv nemcsak azért érdemel megkülönböztetett figyelmet, mert egyfajta nemzetközi összefogással készült egy speciálisan francia történelmi témában, hanem azért is, mert tulajdonképpen egy korábbi kutatás folytatása (még inkább első gyümölcse), amelyet ugyancsak munkaközösség végzett. *Dictionnaire des Constituants, 1789-1791* című kétkötetes munkájuk még 1991-ben jelent meg Párizsban. Ez több, mint ezer oldalon keresztül tárgyalja az Alkotmányozó Nemzetgyűlés tagjainak személyi adatait, karrierjük alakulását 1789 előtt és 1791 után. A szerzők azonban még cnyivel sem elégedtek meg: kutatásaikat kiterjesztették az ezerháromszázötvenegy alkotmányozó szüleire és nagyszüleire, valamint gyermekeikre és unokáikra is. Ezzel öt generációt átfogó, részletes kézikönyvet hoztak létre, amely a most bemutatásra kerülő munka alapjául is szolgált.

Amint a szerzők a bevezetésben felidézik, korábbi kutatásaik közben két kérdésre irányult a figyelmük. Az egyik az alkotmányozás politikai feltételrendszere, a másik pedig a résztvevők egymással való személyes kapcsolata.

Munkájuk első ránézésre nem több, mint az Alkotmányozó Nemzetgyűlés tevékenységének napról-napra nyomon követett kronologikus elemzése különböző aspektusok

szerint, hiszen bevezetőjükben a szerzők is vallják: ez alkotja a mű gerincét. Az alkotók azonban e tekintetben túl szerénységnek mutatkoztak, mivel ennél jóval többre vállalkoztak: megismertetnek bennünket az Alkotmányozó Nemzetgyűlés számos olyan tagjával, akiknek eddig legfeljebb a nevét ismertük. 1991-ben megjelent, fentebb említett munkájuk valóban csak az alapot képezte. Emellett levéltári forrásokat és több, mint két tucat korabeli folyóiratot használtak fel (amelyek jó része nem párizsi kiadású), valamint tüzetes vizsgálat alá vették az alkotmányozók levelezését is.

A könyv nyolc fejezetre tagolódik, amelyeket érdemes sorra venniük. (Természetesen nem áll módunkban a fejezetek minden részletére kitérni.) Az egyes fejezetek ismertetésénél megadjuk azok eredeti címét és szerzőjét.

Az 1. fejezet, melynek címe A politika mint nyilvános szereplés (Politics as public performance; E. Lemay) voltaképpen az Alkotmányozó Nemzetgyűlésről ad általános képet, kitérve annak felépítésére, működésére, az előterjesztések, bizottságok megszervezésére stb.

Az „újdonságok” a 2. fejezettel kezdődnek, amely a közvéleményt (The Public Image; E. Lemay) veszi górcső alá. Amint a fejezetet nyitó már-már költői kérdés is felteszi, a legfőbb talány itt az, hogy vajon a kor „babonás és léha” átlagembere tudatában volt-e annak (és ha igen, mennyire), hogy sorsfordító napokat él át (22. o.). E tekintetben egyáltalán nem mellékes – és erre a szerző részletesen is kitér –, hogy a párizsi és vidéki lapokat kik és milyen szemléletű újságírók tudósították. Különösen azért lényeges ez, mert az alkotmányozók nagy része maga is végzett efféle tevékenységet.

Nem kevésbé érdekes a 3. fejezet sem, mely a Rokonok, barátok és munkatársak: kapcsolatok a küldöttek között címet (Relatives, friends and colleagues: the links between the deputies; A. Patrick) viseli. E témában szinte semmi sem került elő a szerző

figyelmét, amely a rendek közti kapcsolatokra (és e kapcsolatok dimenzióira) éppúgy kiterjedt, mint a küldöttek közti családi kötelékekre vagy a földrajzi származás alkotta közösségekre. Röviden szóba kerül a szabadkőművesség szerepe is, amelyről szívesen olvastunk volna többet. Jóval alaposabb a klérus kapcsolatainak ismertetése, különös tekintettel az alsó és felső papság eltérő kapcsolatrendszerére. Megtudjuk például, hogy míg az alsóbb papi rétegeknek mindössze 5,5%-a, addig a püspökök 54%-a állt rokonságban az Alkotmányozó Nemzetgyűlés valamely más tagjával (41.o.).

A 4. fejezet, amely A Forradalom korlátai: az ellenállás (The limits of revolution: the opposition; J. Félix) címet kapta, azzal foglalkozik, hogy milyen érdekek vezérelték a forradalom ellenzőit, és milyen módszerekkel próbálták fékezni (vagy inkább megállítani) annak lendületét.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés tevékenysége alatt több, mint harminc különböző bizottságot (comité) hozott létre a különböző törvények kidolgozása céljából. (5. fejezet: A reform terhe: a bizottságok és munkájuk; A. Patrick) A szerző megállapítja, a bizottságok létrehozása kényszerből indíték volt, és egyike azon lépésnek, amellyel a franciák letértek az angol forradalom által mutatott útról (59. o.). Részletesen olvashatunk a bizottsági tagok megválasztásának procedúrájáról és a bizottságok személyi összetételéről (táblázatok segítik az eligazodást, a függelékben pedig az összes bizottság felsorolása megtalálható). A szerző két térképet mellékel a fejezethez. Az egyik azt mutatja, hogy a bizottsági tagok mely baillaigekből származtak, a vele szemközt oldalon pedig a généralité (általános gyűlés) hangadóinak (major speaker) franciaországi megoszlása látható. E két térkép összevetése számos tanulsággal szolgál.

A következő, 6. fejezet (A reform és az állampolgár: közigazgatási fejlődés és a közvélemény; Reform and the citizen: administrative process and public reaction; A. Patrick) az előző rész szerves folytatása. Címéből is adódóan azt vizsgálja, hogy milyen

volt a bizottságok által kidolgozott és életbe léptetett adminisztratív reformok lakossági fogadtatása. E fejezetben olvasható a következő kulcsmondat: „Politikai szempontból az Alkotmány bizonyosan rossz volt: úgyszólván nem működött (88. o.).” A fejezet ennek miéértéért keresi a választ.

A 7. fejezet (A vita fejlődése: néhány életképes megoldás; The process of debate: some vital issues; E. Lemay) különösen érdekesítő témát tár elénk: azt a vitát, amely a háború és béke kérdésében zajlott. Lemay igen szemléletesen írja le az ezzel kapcsolatos dilemmát. A forradalmi lelkiülettől átítatott franciák többsége ugyanis a források tanúsága szerint sem azt nem kívánta elviselni, hogy a király parancsára meneteljen egy háborúba (vagy a halálba), sem annak a kockázatát nem akarta vállalni, hogy XVI. Lajos esetleg éppen ezt az alkotmányos jogát játssza ki a forradalom ellen, azaz csak késlekedve vagy egyáltalán ne üzenjen hadat. Ugyancsak a fejezet foglalkozik a gyarmati delegátusok viszonylag ritkán tárgyalt problémájával, a protestánsok és zsidók forradalomban betöltött szerepével.

Az utolsó, 8. fejezet (Az egység meg bomlása: a politikai attitűdök zűrzavara; The dissolution of unity: the confusion of political attitudes; E. Lemay) azokat a széthúzó, bomlasztó erőket és folyamatokat mutatja be, amelyek a vizsgált három év során az Alkotmányozó Nemzetgyűlés összhangja ellen hatottak. Ezek ismeretében valóban döbbenetes, hogy egyáltalán három évig többé-kevésbé (nézőpont kérdése) sikeresen működött.

A kötetet utószó, függelék és részletes irodalomjegyzék zárja, a tájékozódást pedig mutató segíti. A szerzők olyan munkát készítettek, amely a történeti művek között ritkaság számba megy. A tudományos újdonság, a zszurnaliszta tömörség és az irodalmi olvasmányosság sajátos együttesében a könyv egyetlen igazi hiányossága csak az, hogy magyarul még nem jelent meg.

Szélinger Balázs

Számunk szerzői

CSÁKY MÓRIC	<i>történész, Graz</i>
CSIKÁNY TAMÁS	<i>hadtörténész, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest</i>
DEÁK ÁGNES	<i>történész, JATE, Szeged</i>
GÁNGÓ GÁBOR	<i>történész, JATE, Szeged</i>
GERGELY ANDRÁS	<i>történész, ELTE, Budapest</i>
HAJAGOS JÓZSEF	<i>középiskolai tanár, Berze Nagy János Gimnázium, Gyöngyös</i>
HERMANN RÓBERT	<i>hadtörténész, Hadtörténeti Intézet, Budapest</i>
MAKK FERENC	<i>történész, JATE, Szeged</i>
MISKOLCZY AMBUS	<i>történész, ELTE, Budapest</i>
NYÉKI TAMÁS	<i>egyetemi hallgató, JATE, Szeged</i>
PAP JÓZSEF	<i>Ph. D. hallgató, JPTE, Pécs</i>
RÓNA-TAS ANDRÁS	<i>nyelvész, JATE, Szeged</i>
SZÁSZ GÉZA	<i>történész, JATE, Szeged</i>
SZÉLINGER BALÁZS	<i>egyetemi hallgató, JATE, Szeged</i>
SZIJÁRTÓ M. ISTVÁN	<i>történész, ELTE, Budapest</i>
ZAKAR PÉTER	<i>történész, JGYTF, Szeged</i>

A fordításokat DEÁK ÁGNES és NOVÁK GYÖRGY készítette.

Két eddigi szerkesztőtársunk,
Dávid Tamás és Lele József jelezte,
hogy a jövőben nem tud közreműködni lapunk szerkesztésében.
Eddigi munkájukat köszönjük.

Köszönjük mindazoknak,
akik személyi jövedelemadójuk 1%-át egysülettünk s így folyóiratunk számára
ajánlották fel. A befolyt 17.353 Ft-ot e számunk nyomdai előállítási
költségeihez használtuk fel.

CONTENTS

Essays

ANDRÁS GERGELY	
The challenges of the revolutions in Central Europe in 1848	5
JÓZSEF HAJAGOS	
County Heves in the months of transformation (March-June 1848)	24
TAMÁS CSIKÁNY	
The organization and organizational development of revolutionary [honvéd] artillery in 1848	54
RÓBERT HERMANN	
Mór Perczel's armistice negotiations at the end of October 1848	74
István Szijártó M.	
Counties and the wealthy gentry in the 18 th century	107

Workshop

AMBRUS MISKOLCZY	
July 28, 1849: The Day of Bertalan Szemerc	143
JÓZSEF PAP	
The political elite of Heves and Külső-Szolnok counties and the “passive resistance” (A history of the political elite of Heves and Külső-Szolnok counties, 1844-1853)	159

Recollection

GYULA ALMAI	
His account of the history of the service of a soldier in the war of 1848/9 - as a perennial reminder for my family and posterity - based on my fragmentary notes and memories (Edited, introduced and notes supplied by TAMÁS NYÉKI)	177
Ágoston Trefort and Menyhért Lónyay: Memorial oration for Eötvös, 1872 (Edited, introduced and notes supplied by GÁBOR GÁNGÓ)	203

Debate

ANDRÁS RÓNA-TAS	
Continuing the debate. Comments on the book review of Ferenc Makk ...	216
FERENC MAKK	
Thoughts on the comments	227

Beyond the Borders

“Europe in miniature.” (Interview with Móric Csáky by ÁGNES DEÁK) ... 238

The selected bibliography of the works of Móric Csáky 243

MÓRIC CSÁKY

Plurality (A possible theoretical approach to the history of Austria) 250

Reviews

In the wake of an autonomy lost: the history of the Jászkun [Jazyg-Cuman] District

(*Bánkiné Molnár Erzsébet: A Jászkun Kerület igazgatása 1745-1876. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei, 51. Szolnok, 1995.*)

JÓZSEF PAP 261

Nation and nationalism

(*Guy Hermet: Histoire des nations et du nationalisme en Europe. Seuil, Paris, 1996.*)

GÉZA SZÁSZ 269

A soldier true to his oath

(*Hermann Róbert: Mindig az elsők között. Poeltenberg Ernő, a szabadságharc tábornoka. A Magyar Hadi Történetírást Támogató Alapítvány kiadása, Budapest, 1997.*)

PÉTER ZAKAR 274

The French Revolution from the inside

(*Edna Hindie Lemay–Alison Patrick: Revolutionaries at work. The Constituent Assembly 1789-1791. Voltaire Foundation, Oxford, 1996.*)

BALÁZS SZÉLINGER 277

Our Authors 279

Magyar számítógépes történeti adatarchívum

A Hajnal István Kör Választmányának és a TÁRKI vezetőségének 1996 őszi megállapodása alapján a TÁRKI (Társadalomkutatási Informatikai Egyesülés) keretében létrejött a számítógépes történeti adatállományok archívuma. A történeti adatarchívum a TÁRKI Adatbank autonóm egysége. Irányítását a HIK Választmánya és a TÁRKI által kiküldött bizottmány (board) látja el.

Feladata a számítógépes történeti feldolgozások, forrásközlések adatállományait standard formában tárolni, megteremteni a használathoz szükséges dokumentációt és biztosítani a hozzáférést. A Hajnal István Kör biztosítja a történeti szakmai megbízhatóságot, a TÁRKI alkalmazza a szociológiai szabványokat, az archiválási gyakorlatot és a fizikai tárolást. Ezek biztosítják azt, hogy az adatok folyamatosan és biztonságosan használhatóak igény esetén.

Magyarországon is egyre nagyobb szükség van számítógépes történeti adatarchívumra, mert megnőtt a kutatóhelyeken, levéltárakban készített feldolgozások száma és adatmennyisége. Újabban lehetségessé és követelménnyé vált az adatok forráshű rögzítése, így a számítógépes adatfeldolgozás újfajta forráskiadvánnyként is felfogható. Összegyűjtésük és közkinccsá tételük halaszthatatlan feladat. Ezt célozza a Hajnal István Kör és a TÁRKI kezdeményezése.

Az adattár közszolgálati funkciókat lát el, igyekszik a témakörébe tartozó összes kutatást begyűjteni és archiválni. A HIK-TÁRKI adattárjában lévő adatok a kutatást végzők tulajdonát képezik és így azok minősítése (hozzáférhetősége, lásd később) az adatot elhelyező szándékát tükrözi. A HIK-TÁRKI adatbankja különböző társadalomtörténeti jellegű adatfelvételek egy-egy, magas feldolgozottságú, másodclemzésekre és összehasonlító vizsgálatokra alkalmas adatainak archiválását végzi. A vizsgálatok archiválása folyamatos, az adatbankba bekerült vizsgálatok dokumentációját – a kérdőívet, a kódutasítást, a publikációk jegyzékét stb. – is megőrizzük. A felhasználók rendelkezésére állnak az írásos dokumentációk mellett a kutatótól (ill. kutatóhelyektől) kapott nyersadatok, és az ebből a TÁRKI munkatársai által készített SPSS export file-ok, valamint kódkönyv, tanulmány számítógépes adathordozón, ha azt a kutató átadta az adatokkal együtt.

Hangsúlyozandó, hogy csak a megjelenítés médiuma újszerű. Történeti szempontból a projektum célja, hogy megfeleljen a teljesen hagyományos forrásközlési szabályoknak, vagyis kinyomtatott formában is meg kell állnia a helyét a szakmai közvélemény előtt, jóllehet a papír alapú megjelenítés éppen hogy nem cél, hiszen ilyen tömeges adatközlés esetén a visszakereshetőség igen veszélyes. Az archívum ugyanakkor támogatást kíván nyújtani a pusztán adat-rögzítésen túli megfelelő minőségű dokumentáció elkészítéséhez.

Miért kell archiválni? Mert...

...a kutatások értékét növeli, ha a különböző kutatóhelyeken született adatok a szélesebb szakmai és laikus közönség számára elérhetők.

...ha lehetővé tesszük másoknak, hogy használják az adatokat, ezzel a kutatások hitelessége is növekszik.

...az adatok tematikus gyűjtése segíti a felhasználókat az érdeklődésüknek megfelelő, de másutt folytatott kutatások eredményeiről való tájékozódásban.

...a számítástechnikában gyakran változik a technológiai környezet. Az egységes szerkezetben őrzött adatok erre specializált szakértők munkája révén az új környezetben sem vesznek el a további clemzések számára.

Az egyének demográfiai, vagyoni stb. adatainak szóró és koordinálatlan gyűjtését tartalmazó feldolgozások egyesített tárolása révén hatalmas társadalomtörténeti (proszopográfiai) adattárak kialakulása válik lehetővé egyszerű akkumuláció révén. A projektum várható eredménye egy virtuális archívum, amely távolról is elérhető. Ez lehetővé teszi, hogy a történeti kutatások során

- közelebb kerüljön egymáshoz makro- és mikro-történet, nemzeti és helytörténet;
- megfelelő informáltságon alapuló viszonyok alakuljanak ki az adattárolás területén;
- hosszabb idősorokhoz és összehasonlító adatokhoz jussanak a társadalomtudományok;
- első kézből származó információkhoz jusson a nemzetközi kutatás;
- a magyar kutatás bekapcsolódhassék a nemzetközi együttműködésbe.

A kutatási témákat külön index és katalógus rögzíti, ami a kutatásokra vonatkozó fontosabb információkkal együtt hozzáférhető. Az archivált kutatásokról a TÁRKI katalógusa és a TÁRKI-kiadványok tájékoztatnak. A HIK-TÁRKI adat-katalógusa a számítógépes hálózaton keresztül is elérhető (<http://www.tarki.hu>).

A TÁRKI-ban elhelyezett állományokat a munkatársak logikai konzisztencia szempontjából ellenőrzik, tisztítják és egységes formába alakítják. A TÁRKI standardja felcímkézett, dokumentummal ellátott SPSS export-file. Ha közben a technológiai környezet változik akkor az adatokat a további felhasználhatóság érdekében az új környezetbe helyezzzük át (ez történt például akkor, amikor az adatbank adatfile-jait optikai lemezekből álló juke-boxra tettük át mágnesszalagokról és floppykról). Az adatok terjesztése a felhasználók igényei szerint floppy-n, mágnesszalagon, vagy számítógépünkön on-line módon történik (ftp szerverünkön keresztül).

A vizsgálatok kiválasztása a TÁRKI-katalógus segítségével történhet, amely minden kutatásról a következő rövid leírást tartalmazza:

- kutatás címe,
- felvétel időpontja,
- kutató (kutatóhely),
- a kutatás vezetője,
- munkatársak,
- a minta rövid leírása,
- módszer (felvételi technika),
- dokumentáció sorszáma,
- csetszám,
- változós szám,
- kategória (hozzáférési osztály),
- adathasználati díj,
- publikációk,
- megjegyzések.

A katalógusban való keresést a következő indexek segítik:

- sorszámin dex,
- címindex,
- kutatóhelyindex,
- a kutatásban részt vevő személyek indexe,
- tematikus index,
- Library Congress index.

A vizsgálat dokumentációjába a TÁRKI-ban lehet betekinteni, vagy fénymásolatot kérni róla (ezt önköltségi áron a TÁRKI elkészíti). Az adatok floppy-n, vagy ftp útján SPSS portable file, vagy nyers file formában kérhetők. Mindezeket a felhasználó írásban megrendelheti.

A TÁRKI-ban archivált kutatások az alábbi adatvédelmi fokozatok valamelyikébe sorolhatók:

- A Az adatok az adatbank használatára jogosultak számára szabadon továbbadhatók.
- B Az adatok a hazai tudományos kutatóknak (kutatóhelyeknek) szabadon továbbadhatók, egyéb felhasználáshoz az adatszolgáltató kutató (kutatóhely) egyedi engedély szükséges.
- C Az adatok a TÁRKI-tagszervezetek számára szabadon tovább adhatók, egyéb felhasználáshoz az adatszolgáltató kutató (kutatóhely) egyedi engedély szükséges.
- D Az adatok csak az adatszolgáltató kutató (kutatóhely) egyedi engedélyével adhatók ki. (Ez a minősítés csak időlegesen adható, az adatszolgáltató az elsődleges elemzések lezárásáig veheti igénybe, ez legfeljebb 5 év.)

Adathasználat esetén a felhasználó köteles hivatkozni a HIK-TÁRKI Történeti Adatarhívumra és az elsődleges adatforrás (kutató ill. kutatóhely) nevére.

Az adatok archívumban való elhelyezéséhez a kutató (kutatóhely) biztosítsa a következőket:

- a nyers adatokat és a hozzá tartozó rekordleírást (nyers adatok helyett SPSS file is leadható),
- az eredeti forrás leírását,
- az adatlapot (kérdőívet),
- a kódosítást (ha volt ilyen),
- a felvételhez használt egyéb útmutatókat, segédleteket,
- a vizsgálat általános leírását,
- a kutató (kutatóhely) nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy az adatok melyik adatvédelmi fokozatba sorolhatók,
- a képzett változók leírását.

A HIK-TÁRKI Bizottmány jelenlegi tagjai:

Benda Gyula (ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék),
Benedek Gábor (ELTE BTK Kelet-Európa Történeti Tanszék),
Halmos Károly (ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék),
Mazsu János (ELTE BTK Történeti Intézet),
Mészáros József (TÁRKI),
Trostovszky Gabriella (Magyar Országos Levéltár).

A Hajnal István Kör és a TÁRKI társulásába más személyek, egyesületek és intézmények is beléphetnek.

Az érdeklődők jelentkezését, valamint a korábbi kutatások adatállományának elhelyezését várja Tóth Tamás, a Bizottmány titkára.

Cím: ELTE BTK Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék, 1052 Budapest, Piarista köz 1.

E-mail: tothur@osiris.elte.hu

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

* * *

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén. A folyóirat előfizetési díja egy évre 880 Ft. A lap ára egy szám megrendelése esetén 220 Ft+postaköltség, könyvesboltban 270 Ft.

* * *

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter Könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1.; Balassi Könyvesbolt, II. ker., Margit utca 1–3.; Eötvös Könyvesbolt, V. ker., Kecskeméti u. 2.; Litea Kft., I. ker., Budavár, Hess A. tér 4.; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrássy út 45.; Atlantisz Könyvesbolt, V. ker., Váci utca.; ELTE BTK könyvtár, Piarista köz 1.

Szeged: Katedrális Bt.: Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27., Könyv- és Jegyzetbolt, Dugonics tér 12.; Móra Könyvesbolt, Kárász u. 5.; Egyetemi könyvtár, Petőfi S. sgt.; JGYTF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.; Tolkien Könyvesbolt, Kossuth L. sgt. 1.

Miskolc: Fókusz Könyvesbolt, Pátria üzletház;
Bibliofil Kft., Kazinczy Könyvesbolt, Széchenyi u. 33.
Nyíregyháza: Bessenyei György Tanárképző Főiskola jegyzetboltja,
Sóstói utca 31/B
Szombathely: Berzsenyi Dániel, Tanárképző Főiskola jegyzetboltja
Károli Gáspár tér

* * *

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület
6701 Szeged, Pf. 1179.
Telefon: 62/454-000/31-85
e-mail: actas@jate.u-szeged.hu
<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/actas/>
Felelős kiadó: Deák Ágnes
Olvasószerkesztő: Benkes Réka
Technikai szerkesztő: Lengyel A. Gábor
A borítót tervezte: Szekeres Ferenc
Nyomdai munkálatok: Délmagyarország Könyv-, Lapkiadó
és Nyomdaipari Kft., Szeged.
ISSN 0237-7934

A magyar kormány, mint ismeretes, a teljes Ausztriára is kiterjedő német egység megvalósulására építette jövőterveit, legalábbis ezt tartotta a lehetséges legkedvezőbb variánsnak. Ekként kialakult egy német-magyar érdektalálkozás, amelyben az „osztrák” elem hol a németiségbe olvadónak, s ekként a magyarokkal együttműködőnek mutatkozott, hol pedig a birodalom fenntartását hangoztatva a magyar különállás kritikájának, ellenzésének adott (májusig csak!) hangot. A csehek, mint ismeretes, és röviden jeleztük is, a föderatív Habsburg-birodalom híveiként elutasították a teljes német egységet és a magyar különállást, s ebben szövetségesre találtak a Habsburg birodalom többi szláv népében, akiknek sajtója ismertetését itt mellőzni voltunk kénytelenek.

Érdektalálkozás és szembenállás jellemzi tehát már 1848 áprilistól a forradalom kihívására adott közép-európai liberális válaszokat. Az ancien régime, illetve az azt elsőprő forradalom, végül a még csak felszejlő ellenforradalom erői ezért szövetségeseket keresve egymás felé is tájékozódnak. A liberálisok, mint erre újabban a marxista történetírást bírálva mind többen rámutatnak, kezdettől, a Vormärz időszakban kialakított elképzeléseiknek megfelelően, többnyire az alkotmányos monarchia keretei között képzelték el a liberális államberendezkedés megvalósítását, s ekként érthető, és nem volt „árulás”, ha a dinasztikus körök felé tájékozódtak, velük a kompromisszumot keresték. Még érthetőbb, ha a gyengébbek, erős liberális mozgalmat kifejleszteni nem tudók szövetségest keresve ugyanebbe az irányba tájékozódtak; s az is, ha ott, illetve a nyilvánosság előtt határozott program, követelések helyett általános óhajtásokkal jelentkeztek.

Gergely András tanulmányát számunk 5-23. oldalán olvashatják.